

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 163/09-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. mája 2009 predbežne prerokoval sťažnosť N. F. a maloletej J. J. F., zastúpenej zákonnou zástupkyňou N. F., obidve bytom B., právne zastúpených advokátom Mgr. R. H., B., vo veci namietaného porušenia čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich základných práv podľa čl. 41 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 32 Listiny základných práv a slobôd a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj práv podľa čl. 3, čl. 18 a čl. 27 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť N. F. a maloletej J. J. F. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. apríla 2009 doručená sťažnosť N. F. (ďalej len „sťažovateľka“) a maloletej J. J. F. (ďalej aj „maloletá“), zastúpenej zákonnou zástupkyňou N. F. (spolu ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietajú porušenie čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a ich základných práv podľa čl. 41 a čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 32 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol“), ako aj práv podľa čl. 3, čl. 18 a čl. 27 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/2008.

Sťažovateľky sa v sťažnosti najskôr venujú konaniu, ktoré predchádzalo konaniam, proti ktorým smeruje ich sťažnosť. Išlo o konanie o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu vedené okresným súdom pod sp. zn. 5 C 104/03 (pôvodne pod sp. zn. 5 Nc 46/97). Zo sťažnosti ďalej vyplýva, že okresný súd rozhodol v tejto veci rozsudkom zo 16. júna 2004, *„ktorým manželstvo sťažovateľky rozviedol, maloletú dcéru zveril do výchovy a opateru sťažovateľky, a odporcu zaviazal prispievať na výživu maloletej dcéry sumou 150,- USD mesačne.*

Krajský súd v Bratislave, č. k. 4 Co 315/04, v odvolacom konaní vydal dňa 28. 2. 2005 rozsudok, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdzuje.

Okresný súd Bratislava IV, č. k. 13 Nc 180/97, v konaní na úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu do rozvodu na základe návrhu sťažovateľky zo dňa 24. 9. 1997, vydal dňa 19. 11. 2003 rozsudok, ktorým zveril maloletú dcéru do výchovy matke, výživné neurčil z odôvodnením, že otec maloletej sa zdržuje na neznámom mieste, preto nie je možné určiť jeho príjem a preto sa nedá určiť výška výživného.

Krajský súd v Bratislave, č. k. 5 CoP 60/03, v odvolacom konaní vydal dňa 30. 1. 2004 rozsudok, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa zmeňuje tak, že návrh na určenie výživného zamietá. V dôvodoch rozsudku sa uvádza, že matka maloletej bola v konaní pasívna, pretože nevyvinula žiadne úsilie k zisteniu bydliska otca maloletej, čo bolo dôvodom nedoručenia písomných listín a nerealizovania dožiadania orgánmi USA. Preto

neboli zistené majetkové pomery otca dieťaťa, bez ktorých sa nedá určiť výška výživného. Matka dieťaťa si musí znášať následky svojej pasivity. Zmena rozsudku bola z dôvodu správneho formulovania výroku, keď nemalo byť vyslovené, že výživné sa neurčuje, ale že sa zamieťa.“.

Zo sťažnosti ďalej vyplýva, že 5. februára 2004 sťažovateľka podala okresnému súdu nový návrh na úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu, ktorému bola pridelená spisová značka 14 P 66/2004. V tejto veci začal okresný súd konať až po roku, a to po osobnej intervencii právneho zástupcu sťažovateľiek u jeho predsedníčky, ktorá zároveň uznala, že v konaní došlo k pried'ahom, sťažovateľkám sa za to ospravedlnila a nariadila rekonštrukciu medzičasom strateného spisu. Následne sťažovateľka prostredníctvom právneho zástupcu 6. júna 2005 upresnila svoj návrh a nadväzne na to sa 19. júla 2005 uskutočnilo vo veci pojednávanie, ktoré bolo po vypočutí sťažovateľky odročené z dôvodu vypočutia otca maloletej dožiadaným súdom v USA. Dňa 2. apríla 2008 sa uskutočnil informatívny výsluch, na ktorom vyšší súdny úradník zisťoval dopytom na sťažovateľku adresu otca maloletej, ktorému 15. mája 2008 ustanovil v konaní opatrovníka.

V sťažnosti sa ďalej uvádza, že okresný súd „*rozsudkom zo dňa 19. 6. 2008 v konaní 14 P 66/2004 rozhodol:*

- Súd konanie o určenie výživného na maloletú J. J. F., ..., od 5. 2. 2001 do 16. 2. 2004 zastavuje,

- Otec je povinný prispievať na výživu maloletej J. J. F., ..., sumou 150,- USD mesačne od 17. 2. 2004 do 30. 9. 2004, ktoré je otec povinný platiť vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred k rukám matky,

- Zročné výživné za obdobie od 17. 2. 2004 do 30. 9. 2004 vo výške 1.117,- USD je otec povinný zaplatiť k rukám matky do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku,

- Súd vo zvyšku návrh zamieťa,

- Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

Súd prvého stupňa svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že matka žiadala výživné za obdobie od 5. 2. 2001 (3 roky spätne od podania návrhu) do 17. 3. 2005 (právoplatnosti celého rozhodnutia o rozvoze manželstva a úpravy pomerov k maloletému dieťaťu).

Za obdobie od 17. 2. 2004 do 30. 9. 2004 bolo návrhu vyhovené a otec bol zaviazaný platiť výživné vo výške 150,- USD mesačne.

Za obdobie od 5. 2. 2001 do 16. 2. 2004 bolo konanie zastavené s odôvodnením, že rozsudkom OS BA IV č. k. 13 Nc 180/97 zo dňa 19. 11. 2003 v spojení s rozsudkom KS BA č. k. 5 CoP 60/03 zo dňa 30. 1. 2004 bol návrh matky na určenie výživného zamietnutý, pričom rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 16. 2. 2004. S poukazom na § 159 ods. 3 OSP súd konanie zastavil v tejto časti, pretože bolo vo veci už právoplatne rozhodnuté.

Za obdobie od 1. 10. 2004 do 17. 3. 2005 súd návrh zamietol s odôvodnením, že rozsudkom OS BA IV č. k. 5 C 104/2003 zo dňa 16. 6. 2004 bolo manželstvo rozvedené (právoplatné v časti rozvodu dňa 1. 10. 2004), a hoci až rozsudkom KS BA č. k. 4 Co 315/2004 zo dňa 28. 2. 2005 bolo právoplatne rozhodnuté o úprave pomerov k maloletej (právoplatné dňa 17. 3. 2005), otec maloletej je povinný prispievať na výživu maloletej v zmysle rozsudku o rozvode už od 1. 10. 2004.“.

Prvostupňový rozsudok sťažovateľka napadla v časti týkajúcej sa zastavenia konania odvolaním, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 11 CoP 264/08 z 20. januára 2009 tak, že ho v napadnutej časti ako vecne správny potvrdil. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, „že je pravdou, že v pôvodnom konaní Krajského súdu v Bratislave, č. k. 5 CoP 60/03, bolo konštatované, že matka môže podať nový návrh na určenie vyživovacej povinnosti otcovi dieťaťa potom, ak zistí v budúcnosti pobyt otca. Avšak v konaní 14 P 66/04 nie je zrejmé, že by bola splnená táto podmienka a to určenie adresy otca maloletej a tým umožnenie konať s otcom maloletej. V konaní síce matka určila adresu, ale s otcom maloletej nebolo konané, lebo sa ho nepodarilo vypátrať, čoho dôkazom je nakoniec aj to, že otcovi bol pre konanie ustanovený opatrovník. Súd prvého stupňa preto správne rozhodol, že konanie zastavil pre prekážku rozsúdenej veci podľa § 159 ods. 3 OSP. V ostatnom poukázal na rozhodnutie súdu prvého stupňa.“.

Podľa sťažovateľiek boli postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004 a jeho rozhodnutím z 19. júna 2008 v spojitosti s postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/2008 a jeho rozhodnutím z 20. januára 2009 porušené ich v záhlaví tohto uznesenia označené práva.

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľky citujú relevantné ustanovenia zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o rodine“; (§ 118, § 65, § 62, § 75, § 77)] a Občianskeho súdneho poriadku [ďalej aj „OSP“; (§ 159 ods. 3)], judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vo veci sp. zn. 2 Cdo 105/2003; 19/2004 ZSP, ako aj vybrané časti z odôvodnení rozhodnutia okresného súdu (sp. zn. 13 Nc 180/07 z 19. novembra 2003) a krajského súdu (sp. zn. 5 CoP 60/03 z 30. januára 2004), ktorými sa rozhodovalo o úprave práv a povinností rodičov k maloletej vyslovujúc záver, že uvedené rozhodnutia nie sú *„takým meritórnym rozhodnutím o veci, ktoré by bránilo prejednaníu novému návrhu o určenie výživného na maloleté dieťa na čas do rozvodu“*.

Sťažovateľka poukazuje aj na to, že v súdnom konaní riadne označila v návrhu bydlisko otca maloletej, a taktiež upriamuje pozornosť na konanie o rozvode jej manželstva vedené okresným súdom pod sp. zn. 5 C 104/2003 a jeho rozsudok zo 16. júna 2004 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 Co 315/2004 z 28. februára 2005, v ktorom sa otec maloletej vyjadril a potvrdil existenciu a správnosť svojej adresy.

Na podporu svojej argumentácie sa sťažovateľka odvoláva aj na správu Centra medzinárodnoprávnej ochrany detí a mládeže z 30. januára 2004, ktoré na jej žiadosť vykonalo pátranie po pobyte otca maloletej a oznámilo jeho rovnakú adresu, ako uviedol predtým samotný otec v uvedenom súdnom konaní. V nadväznosti na to sťažovateľka k veci dodáva:

«Potom v rámci výkonu rozhodnutia o rozvode manželstva bolo prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže a príslušných amerických orgánov vymožená časť výživného, takže predmetné rozhodnutie je riadne vykonateľné aj v USA, pričom uvádza stále rovnakú adresu odporcu. Prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže sa darilo pravidelne vymôcť výživné, na ktoré bol odporca zaviazaný (vid' prehľad poskytnutý Centrom).

Tieto dôvody (potvrdená adresa, vymožitelnosť prostredníctvom amerických orgánov) preto predstavujú nové skutočnosti a skutkové okolnosti, ktoré, hoci ide

o rovnakých účastníkov a rovnaký predmet konania, nevytvárajú totožnosť predmetu konania s predchádzajúcim konaním, a preto nemôže ísť o prekážku res iudicata (právoplatne rozhodnutej veci) v zmysle § 159 ods. 3 OSP (napr. 2Cz 12/87).

V tomto smere prvostupňový súd došiel k nesprávnym skutkovým zisteniam a nesprávne rozhodol.

Nakoniec však Krajský súd v Bratislave, č. k. 11 CoP 264/08, odôvodňuje potvrdzujúce rozhodnutie o zamietnutí výživného v danom čase aj preto, že prvostupňový súd nekonal s odporcom (lebo dožiadania do USA sa vrátili ako nevybavené a odporcovi bol preto ustanovený opatrovník).

Týmto akoby opätovne poukazuje na to, že sťažovateľka nedala správnu adresu otca, čím sa dožiadania z USA vrátili. A preto bol odvolací súd názoru, že ide o rovnakú situáciu ako v konaní OS BA IV, č. k. 5 C 104/2003 v spojení s KS BA, č. k. 4 Co 315/2004, čím ide o res iudicata.

Takéto tvrdenia sú však v prikróm rozpore s konaním Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, ktoré dokáže úspešne vymáhať dlžné výživné od odporcu, pričom disponovalo od sťažovateľky tou istou adresou. Sťažovateľka opakovane oznamovala súdu prvého stupňa (v podaní zo dňa 19. 7. 2005, pri informatívnom výsluchu dňa 2. 4. 2008), že sťažovateľku v zahraničí zastupuje Centrum, a to úspešne, ktoré má prípadné ďalšie informácie ohľadne odporcu (číslo sociálneho poistenia, číslo vodičského preukazu, atď.), ktoré však nemôže poskytnúť sťažovateľke, ale len súdu na základe riadnej žiadosti súdu.

Súd prvého stupňa, ani odvolací súd, nepostupovali v súčinnosti s Centrom, „uspokojili“ sa s vráteným neúspešným dožiadanim z USA, dokonca neúspech s doručovaním považovali za chybu na strane sťažovateľky. Napriek tomu, že Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže dokázalo úspešne vymáhať dlžné výživné od odporcu, súdy nikdy nepožiadali o spoluprácu Centrum, nevykonali žiadne úkony, aby zabezpečili úspešné doručenie podaní odporcovi.

Podstatnou skutočnosťou však je, že Okresný súd Bratislava IV, č. k. 14 P 66/2004, vo svojom rozsudku zo dňa 19. 6. 2008 určil povinnosť odporcu zaplatiť výživné vo výške 150,- USD za obdobie od 17. 2. 2004 do 30. 9. 2004, to znamená, že vychádzal z nejakých majetkových pomerov odporcu (rovnakých ako v konaní pri rozvode) a vedel určiť výživné.

Zastavujúca časť rozhodnutia týkajúca sa obdobia od 5. 2. 2001 do 16. 2. 2004 tak bola rozhodnutá len z dôvodu res iudicata s odkazom na konanie vedené na OS BA IV, č. k. 5 C 104/2003, v spojení s KS BA, č. k. 4 Co 315/2004. Ako bolo vyššie uvedené a preukázané, toto predchádzajúce konanie bolo zamietnuté len z dôvodov procesnoprávných, nie hmotnoprávných, preto nie je na mieste považovať vec za už rozhodnutú, preto nejde o prekážku res iudicata.»

V závere sťažnosti sťažovateľka pripomína, že sa už od roku 1997 snaží, aby otec maloletej bol zaviazaný prispievať na výživu maloletej, pričom po viac ako siedmich rokoch bolo vydané rozhodnutie o určení výživného na čas po rozvode. Pokiaľ ide o výživné na čas do rozvodu, zdôrazňuje, že k jeho určeniu nedošlo z procesných dôvodov, ktoré však ona nespôsobila, a navyše ňou oznámená adresa otca maloletej sa ukázala ako platná.

Vzhľadom na to sťažovateľka vyslovuje názor, že *„Rozhodnutia súdov, ktoré sú napádané touto sťažnosťou, konanie zastavujú, čím by v spojení s predchádzajúcim rozhodnutím je porušené právo sťažovateľky na súdnu ochranu (spravodlivý proces, spravodlivé súdne konanie a právo na prístup k súdu), lebo o návrhu sťažovateľky sa z hmotnoprávneho hľadiska za 12 rokov vôbec nerozhodlo, a zároveň otcovi by vôbec nebolo určené prispievať na výživu maloletej, čím by boli porušené aj práva dieťaťa na starostlivosť zo strany rodičov (ktorá v sebe obsahuje aj poskytovanie výživného) a povinnosť rodičov poskytovať deťom starostlivosť a zabezpečiť životné podmienky nevyhnutné pre rozvoj dieťaťa.“*

Vychádzajúc z uvedeného sťažovateľka tvrdí, že okresný súd aj krajský súd postupovali vo veci jej návrhu na určenie výživného na maloletú na čas do rozvodu v rozpore s čl. 1 ústavy, zároveň bolo porušené aj základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojitosti s čl. 6 ods. 1 dohovoru, *„keď v rámci spravodlivého súdneho procesu súdy postupovali arbitrárne v rozpore so zákonom a za dobu 12 rokov nevydali hmotnoprávne rozhodnutie o určení výživného pre maloleté dieťa, ale prvýkrát rozhodnutie neurčili/zamietli z procesných dôvodov, za ktoré sťažovateľka nemohla niest' žiadnu zodpovednosť, a druhýkrát (napádané rozhodnutia touto sťažnosťou) konanie zastavili*

s odôvodnením, že už je vo veci meritórne rozhodnuté. Nakoniec došlo aj k porušeniu práva sťažovateľky a maloletého dieťaťa na rodičovskú starostlivosť podľa čl. 41 Ústavy SR, keď postupom súdov, ktorý je arbitrárny v rozpore so zákonom, sťažovateľka a maloleté dieťa nemá zabezpečenú starostlivosť, ktorej imanentnou súčasťou je poskytovanie výživného rodičom, ktorý nežije s dieťaťom. V tejto časti práv dieťaťa a sťažovateľky sú rovnako porušené aj medzinárodné dohovory – Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dohovor o právach dieťaťa, Listina základných práv a slobôd.“

V závere sťažnosti sa uvádza, že týmto konaním prvostupňového súdu aj odvolacieho súdu bola odňatá možnosť sťažovateľke konať pred súdom.

Sťažovateľky na základe citovaného a ďalších skutočností uvedených v sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd takto rozhodol:

„1. Základné právo N. F., ..., a maloletej J. J. F., ..., právo na právnu istotu a spravodlivosť, právo na súdnu a inú právnu ochranu a právo na rodičovskú starostlivosť podľa článkov 1, 41 a 46 ods. 1 Ústavy SR, a právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru, a právo na rodičovskú starostlivosť podľa článku čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa čl. 3, 18, 27 Dohovoru opravách dieťaťa, podľa čl. 32 Listiny základných práv a slobôd, Okresným súdom Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004 a Krajským súdom v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/08 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/08 sa zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi N. F., ..., a maloletej J. J. F., ..., priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 4.000,- EUR (slovom štyritisíc euro).

4. Nahradiť sťažovateľovi N. F., ..., a maloletej J. J. F., ..., trovy právneho zastúpenia vo výške 292,38 EUR...“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z textu čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, kompetencia ktorého predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

Sťažovateľky sa v petite svojej sťažnosti domáhajú vyslovenia porušenia čl. 1 ústavy, ako aj svojich základných práv podľa čl. 41 a čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 32 listiny, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, práva podľa čl. 5 protokolu a práv podľa čl. 3, čl. 18 a čl. 27 Dohovoru o právach dieťaťa postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/2008.

1. Pri prerokovaní tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľky namietajú porušenie čl. 1 ústavy a ich označených práv postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 P 66/2004, ústavný súd vychádzal z už spomenutého princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že sťažovateľ má právo domáhať sa ochrany základného práva na ústavnom súde iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné súdy.

Ústavný súd zo sťažnosti a k nej pripojených príloh zistil, že v právnej veci o návrhu sťažovateľky na určenie výživného na maloletú na čas do rozvodu vedenej okresným súdom pod sp. zn. 14 P 66/2004 okresný súd rozsudkom z 19. júna 2008, konanie v časti o určenie výživného za obdobie od 5. februára 2001 do 16. februára 2004 zastavil a v časti o určenie výživného za obdobie od 17. februára 2004 do 30. septembra 2004 určil otcovi maloletej platiť výživné v sume 150 USD mesačne. Vo zvyšku návrh zamietol.

Podaným odvolaním sa sťažovateľka domáhala zmeny rozhodnutia v časti zastavenia konania a určenia výživného aj za toto obdobie.

Z uvedeného vyplýva, že námietka porušenia základných práv sťažovateľky v podobe odvolania smerujúca proti postupu a rozhodnutiu okresného súdu bola predmetom rozhodovania krajského súdu. V rámci tejto procedúry krajský súd ako súd odvolací rozhodnutie súdu prvého stupňa preskúmal a svoj právny názor vyjadril v rozsudku z 20. januára 2009.

Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy nebolo v jeho právomoci preskúmanie namietaného postupu okresného súdu preto, lebo jeho preskúmanie na základe podaného odvolania patrilo do právomoci krajského súdu. V súvislosti s namietaným porušením označených základných práv je z ústavného hľadiska pre ústavný súd podstatné a určujúce len preskúmanie postupu krajského súdu (obdobne napr. m. m. III. ÚS 135/04, IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05). Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosť v časti smerujúcej proti postupu okresného súdu odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

2. Pokiaľ ide o tú časť sťažnosti, ktorou sťažovateľky namietajú porušenie čl. 1 ústavy a označených práv postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 264/2008, ústavný súd uvádza, že ak bol postup krajského súdu arbitrárny a ak by ním bola odňatá sťažovateľkám možnosť domáhať sa ustanoveným postupom ochrany ich práva na súde, v tom prípade možno takýto postup považovať za dovolací dôvod podľa § 237 písm. f) OSP (k podobným záverom už ústavný súd dospel vo veciach napr. III. ÚS 88/02, I. ÚS 61/07, I. ÚS 244/07, III. ÚS 26/09).

Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Podľa § 236 ods. 1 OSP dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Podľa ustálenej súdnej praxe proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie v prípadoch uvedených v § 237 OSP. Ide o prípady závažných nedostatkov konania, keď je dovolanie prípustné, aj keď nie sú splnené podmienky uvedené v § 239 OSP. Okrem iného ide aj o prípad, ak bola postupom súdu účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f) OSP].

Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle stabilnej súdnej praxe [pozri napríklad rozsudok najvyššieho súdu z 27. septembra 2001 sp. zn. 5 Cdo 102/01] rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. K odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím (II. ÚS 102/04).

V inej veci najvyšší súd v odôvodnení rozhodnutia uviedol (rozsudok najvyššieho súdu z 28. februára 2001 sp. zn. 2 Cdo 114/2000): „Podľa § 237 písm. f) O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, a tiež zakladá samostatný dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a) O. s. p. aj vtedy, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.“

Dovolací súd má vždy povinnosť prihliadnuť na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 OSP a popri skúmaní podmienok prípustnosti podľa § 238 a § 239 OSP sa vždy zaoberá aj prípadnou prípustnosťou dovolania z dôvodu závažných procesných väd konania vymenovaných v § 237 OSP.

Predmetom konania v namietanej veci bolo rozhodovanie o návrhu sťažovateľky na určenie výživného na maloletú na čas do rozvodu, ktoré je upravené v zákone o rodine. Ani uvedená okolnosť podľa názoru ústavného súdu nemá vplyv na prípadnú prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) OSP. Na základe týchto skutočností poukazuje ústavný súd

aj na názor vyslovený v publikácii Občiansky súdny poriadok, komentár; Krajčo, J. a kol., I. diel, Bratislava: Eurounion, 2006, s. 618: „Nepripustnosť dovolania proti niektorým rozhodnutiam odvolacieho súdu nemožno vyvodit' ani z ustanovení § 238 ods. 4, 5 a § 239 ods. 3. Tieto ustanovenia totiž nepripúšťajú dovolanie len v prípadoch, keď by inak bolo dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 238 ods. 1, 3 a § 239 ods. 1, 2. To znamená, že i v prípadoch, kde je prípustnosť dovolania vylúčená ustanovením § 238 ods. 4, 5 a § 239 ods. 3 je dovolanie prípustné z dôvodov uvedených v ustanovení § 237. Teda vzhľadom na súčasnú právnu úpravu je aj vo veciach upravených Zákonom o rodine... prípustnosť dovolania založená podľa ustanovenia § 237.“ (obdobne I. ÚS 136/08).

Podľa stabilnej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol domôcť ochrany v konaní pred všeobecným súdom vlastnými dovolenými a Občianskym súdnym poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (podobne napr. IV. ÚS 49/05, II. ÚS 73/05).

Sťažovateľky v sťažnosti výslovne uvádzajú, že im v napadnutom konaní bola postupom odvolacieho súdu (aj prvostupňového) odňatá možnosť konať pred súdom, čo je v danom prípade dovolacím dôvodom proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP. Z obsahu sťažnosti sa dá vyvodit', že sťažovateľky nevyužili možnosť podania opravného prostriedku, ktorý im Občiansky súdny poriadok poskytuje na ochranu ich práv, a priamo sa obrátili so sťažnosťou na ústavný súd.

Právomoc najvyššieho súdu ako odvolacieho súdu rozhodnúť o námietke sťažovateľiek založenej na argumentácii, že im bola odvolacím súdom odňatá „možnosť konať pred súdom“, uplatnenej aj v sťažnosti adresovanej ústavnému súdu vzhľadom na princíp subsidiarity vylučuje, aby o nej rozhodoval ústavný súd. Ústava ani zákon o ústavnom súde (§ 53 ods. 1) nepripúšťajú, aby si účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušení základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých účastníkovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy ešte predtým, ako sa obráti na ústavný súd.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že na posúdenie predmetnej časti sťažnosti sťažovateľiek nie je daná jeho právomoc (čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení s § 25 ods. 2 a § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde), a preto ju v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

Po odmietnutí sťažnosti bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľiek uplatnenými v ich sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. mája 2009